

Kalf, 't

Buurtschap, wijk van oostelijk Zaandam, in de jaren zeventig van de 20e eeuw aanzienlijk uitgebreid door nieuwbouw onder de naam Plan Kalf.

Tot de buurtschap 't Kalf werd vroeger ook [Haaldersbroek](#) gerekend, dat door een brug over de Braaksloot met 't Kalf verbonden is. Beide, dus zowel 't Kalf als Haaldersbroek, behoorden vanouds tot het zogenoemde Haler vierendeel van de [banne](#) van Oostzanen. In 1811 werden de buurtschappen losgemaakt uit de banne Oostzaan en aan de toen gevormde stad Zaandam toegevoegd. Aanvankelijk werd 't Kalf gezien als een beperkte buurt ten zuiden van de [Braak](#). De Rooms-Katholieke Kerk van de H. Maria Magdalena stond daarin centraal.

Later beschouwde men als grens van 't Kalf de Oostzijde ter plekke van de vroegere [Noorderbrug](#) over de Zaan, halverwege de Willem Alexander- en Coentunnelwegbrug. In deze opvatting strekte 't Kalf zich dus uit langs de [de Kuil](#), [de Hemmes](#) en [de Poel](#) en vervolgens langs [de Braaksloot](#) tot het [Heerenhuis](#) aan de dijk van de Wijde Wormer, een lengte van ongeveer 2,5 kilometer.

De naam 't Kalf hangt, naar algemeen wordt aangenomen, samen met het afkalven van het land. Het veen tussen de in de 11e en 12e eeuw gevormde Poel en de Wormer werd steeds meer weggeslagen. Dr. G. Karsten bestreed deze naamsverklaring in Noord-Hollandse plaatsnamen uit 1951, schreef hij: Buurtschap Het Kalf, genoemd naar een uithangbord en niet naar het afkalven van de grond, maar voerde geen bewijs voor zijn stelling aan. Volgens [Soeteboom](#) is de aanduiding 't Kalf voor het eerst in 1440 gebezigd; de buurtschap kan niettemin nog aanzienlijk ouder zijn.

Industriemolens op de Hemmes bij 't Kalf te Zaandam. Op de achtergrond de Rooms-Katholieke Kerk. Naar een ets van W. Anderson Miltner, 1894

't Kalf vormde een gesloten gemeenschap, oorspronkelijk van overwegend boeren en vissers, sinds de 18e eeuw ook van arbeiders uit de molens en andere bedrijven in de naaste omgeving. De bevolking was zeer overwegend Rooms-Katholiek. Aangezien OostZaandam pas in 1784 een eigen Rooms-Katholieke Kerk kreeg werd de Kalverkerk voordien door katholieken uit geheel Oost- en Westzaandam bezocht.

Ook de inwoners van Koog en Zandijk kerkten op 't Kalf. Men begaf zich dikwijls varend naar de

diensten. Gezegd moet worden dat 't Kalf lange tijd weinig bestuurlijke aandacht kreeg van de stad Zaandam. Het bleef een bijna afzonderlijk dorp in de stad, met een landelijk blijvend karakter en veel open gaten tussen de bebouwing, een buurt die duidelijk niet in de route lag. Bij het [Doodsluisje](#) heeft zeer lang een in 1828 ingestelde tol gefunctioneerd.

Het gebrek aan bestuurlijke aandacht verdween in elk geval toen in de jaren zeventig de nieuwbouwwijk Plan Kalf werd aangelegd, een project met een oppervlakte van ongeveer 75 hectare en met voorzieningen waarnaar in de vroegere buurtschap was uitgekeken. Het merendeel van de straten in Plan Kalf werd vernoemd naar wateren, rivieren, meren, beken en weteringen in Nederland, maar een aantal straten in een deel van de nieuwbouwwijk draagt namen als De Roggebloem, De Almanak, De Sint Willebrordus enzovoort. Daarmee wordt herinnerd aan de molennijverheid die nabij het Kalf zeer omvangrijk is geweest. In het veld stonden verschillende pelmolens, langs de Zaan, Kuil, Poel en op de Hemmes bevond zich de wellicht belangrijkste concentratie van onder meer olie-, cacao- en pelmolens in de gehele Zaanstreek.

From:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - **ZaanWiki**

Permanent link:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=kalf1>

Last update: **2020/09/07 12:05**